

HENRIK ČETVRTI
PRVI DIO

Naslov izvornika: The First Part of King Henry the Fourth

Godina nastanka: 1596–97

Uvedeno u Registar nakladnika: 25. veljače 1598.

Prva izdanja: ?(Q0), 1598(Q1), 1599(Q2), 1604(Q3), 1608(Q4), 1613(Q5), 1623(F1)

Izvori i utjecaji:

Raphael Holinshed (oko 1528–oko 1580): The Chronicles of England, Scotland and Ireland (drugo izdanje, 1587)

Samuel Daniel (oko 1562–1619): The Civil Wars between the Two Houses of Lancaster and York (1595–1609)

Nepoznati pisac: The Famous Victories of Henry the Fifth (oko 1586)

William Baldwin: The Mirror for Magistrates (izdanje 1559)

John Stow (1525–oko 1605): The Chronicles of England (1580)

Kratak sadržaj:

Kralj Henrik IV. ima dva velika problema. Prvo, velški vođa Owen Glendower potukao je dio kraljeve vojske i zarobio vojskovođu Edmunda Mortimera. Drugo, njegov sin Hal je raskalašen i druži se s propalicama kao što je Falstaff. Obitelj Percy nije sretna kada Henrik odbija otkupiti Mortimera od Glendowera, pa glave obitelji — Worcester, Northumberland i Henry Percy, kojemu je nadimak Hotspur (Napržica) — odlučuju da zauzvrat ne predaju kralju Henriku zarobljenike iz pohoda na Škotsku. Zatim se dogovore da skupa s Yorkom, Douglasom, Mortimerom, pa čak i Glendowerom, dignu ustanak. Usred svega toga mladi Hal, princ od Walesa, zadovoljno se skita s Falstaffom i njegovom družinom, provodeći vrijeme u opijanju, zadjevicama i pljački. Pobunjenici pod vodstvom obitelji Percy odmah zapadaju u teškoće. Pokazuje se da je Hotspur svadljiv, jer se prepire s Glendowerom oko podjele Engleske kada kralj Henrik bude poražen, i to prije nego što je bitka i počela.

Northumberland se razboli, a Glendowerove snage ozbiljno kasne. Povrh svega toga kralj Henrik se napokon složi sa svojim sinom Halom; nakon dugačkoga ukora, Hal se odlučio pokazati pred ocem na taj način da se istakne protiv pobunjenika. Osim toga kralj Henrik je i sam podignuo znatnu vojsku da suzbije Hotspura i ostale.

U pregovorima prije bitke Hal nudi da se spor riješi dvobojem između njega i Hotspura, tako da pobjedniku sve pripadne; Henrik će također pomilovati sve odmetnike ako se Hal i Hotspur ogleđaju. Hotspurov predstavnik Worcester ne vjeruje toj ponudi i laže Hotspuru kako kralj Henrik sve čini da bi došlo do bitke. Bitka se zametne i pobunjenici dožive strašan poraz. Hal ubija Hotspura, spašavajući pritom oca, iako Falstaff — koji preživljava bitku praveći se da je mrtav — pokušava prigrabiti slavu na račun Hotspurove smrti. Ne želeći odmah načinjati to pitanje, Hal dopušta Falstaffu da uživa u svom trenutku slave. Naoko sve završava dobro, ali još ima nezadovoljnika koji vrebaju u pozadini tih događaja.

OSOBE

KRALJ HENRIK ČETVRTI

HENRY (kraljević Hal, Harry Monmouth, princ od Walesa)

JOHN OD LANCASTERA, *mlađi kraljev sin*

GROF OD WESTMORELANDA

SIR WALTER BLUNT

THOMAS PERCY, *grof od Worcestera*

HENRY PERCY, *grof od Northumberlanda*

HENRY (HARRY) PERCY, *zvan Hotspur (Napržica), njegov sin*

EDMUND MORTIMER, *grof od Marcha*

ARCHIBALD, *grof od Douglasa*

OWEN GLENDOWER

SIR RICHARD VERNON

RICHARD SCROOP, *nadbiskup od Yorka*

SIR MICHAEL, *nadbiskupov prijatelj*

SIR JOHN (JACK) FALSTAFF

EDWARD (NED) POINS

PETO

BARDOLPH

GADSHILL

GOSPOĐA PERCY, *žena Hotspurova i sestra Mortimerova*

GOSPOĐA MORTIMER, *kći Glendowerova i žena Mortimerova*

GOSPA HITRA, *krčmarica Kod veprove glave u Eastcheapu*

Gospoda, časnici, sudac, vinar (gostioničar), sobar, dva vozara, konjušar, glasnici, putnici i sluge

Mjesto radnje: u Engleskoj i Walesu

PRVI ČIN

PRVI PRIZOR

*London. Kraljevska palača.
(Ulaze kralj, John od Lancastera, grof od Westmorelanda,
Walter Blunt i drugi.)*

KRALJ

Ovako potreseni, ovako ispaćeni od skrbi,
nađimo vremena za ustrašeni mir da predahne
i prozbori zadihane riječi o novim bitkama
što ih valja započeti na dalekim žalima;
ne će više žedna usta ove zemlje
kaljati svoje usne krvlju vlastite djece,¹
ne će više razorni rat brazdati njezina polja
niti gnječiti njezine cvijetke potkovanim kopitima
neprijateljske najezde; one suprotstavljene oči,
koje su se, poput meteora na uzburkanom nebu
što su svi jednake naravi, hranjeni jednakom tvari,
nedavno sukobile u unutrašnjem sudaru
i žestokom okršaju građanskoga pokolja,
sada će, u sređenim i uzajamno ovisnim redovima,
stupati istim putom, i ne će više biti suprotstavljene
svojim znancima i rodbini, svojim saveznicima.

10

1 Bratoubilačke borbe prorekli su Carlisle i kralj Rikard u drami *Rikard Drugi*; na kraju te drame kralj Henrik se zavjetuje »Krenut ću na putovanje u Zemlju svetu / da sperem krv sa svojih ruku«.

Brid rata, poput krivo zadjenuta noža,
ne će više zlijediti svoga gospodara. Zato,
prijatelji, sve do Kristova groba — jer smo sada
njegov vojnik, pod njegovim blaženim križem
unovačeni i zaprisegnuti da se borimo —
smjesta ćemo podignuti svu silu Engleza
čije su ruke oblikovane u majčinoj utrobi
da pognaju neznabošce u onim svetim poljima
gdje su po njivama gazile one blažene noge
koje su prije četrnaest stotina godina bile
pribijene na gorki križ za naše spasenje.
Ali našoj nakani je već dvanaest mjeseci,
i suvišno je vama govoriti da ćemo poći;
nismo se zbog toga sastali. Da čujem, dakle,
od vas, moj plemeniti rođače Westmorelande,
kakvu je sinoć odluku donijelo naše vijeće
o požurenju toga dragocjenoga pothvata.

WESTMORELAND

Vladaru moj, o toj žurbi se gorljivo raspravljalo,
i mnoga su područja zapovjedništva razdijeljena
upravo sinoć, kad je usuprot svemu stigao
glasnik iz Walesa, krcat teškim vijestima,
od kojih je najgora bila da je plemeniti Mortimer,
vodeći vojsku iz Herefordshirea da se bori
protiv odmetnutoga i divljega Glendowera,
pao u surove ruke toga Velšanina,
te da je izmrcvareno tisuću njegovih ljudi
čija su mrtva trupla tako obeščastile
i tako zvjerski besramno nagrdile
one Velšanke, da se to bez velika stida
ne može ispričati niti o tome govoriti.

KRALJ

Čini se, dakle, da su vijesti o tom okršaju
prekinule naše bavljenje Svetom Zemljom.

WESTMORELAND

Te vijesti udružene s drugima, milostivi gospodaru,

jer je još različitih i neugodnih vijesti 50
 stiglo sa sjevera, i ovakav im je sadržaj:
 na dan Svetoga Križa, onaj napržica Hotspur,
 mladi Henry Percy, i hrabri Archibald,
 onaj oduvijek srčani i prokušani Škot,
 sukobiše se kod Holmedona,² gdje su proveli
 jednu tužnu i krvavu uru,
 kako se prema pražnjenju njihova oružja,
 i vjerojatnom tijeku događaja, širila vijest;
 jer onaj tko ju je donio, u samom žaru
 i na vrhuncu njihova sraza pojahao je konja, 60
 nesiguran u ishod s koje god strane.

KRALJ

Ovdje je jedan dragi, vjerno gorljivi prijatelj,
 sir Walter Blunt, tek sjahao s konja,
 pun raznolikih mrlja od svakoga tla
 između Holmedona i ovoga našeg sijela;
 i on nam je donio ugodnu i dobrodošlu vijest.
 Grof od Douglasa je poražen; deset tisuća
 odvažnih Škota, dvadeset i dva viteza,
 sve povaljane u vlastitoj krvi, vidio je sir Walter
 na Holmedonskoj ravnici; Hotspur je zarobio sužnjem 70
 Mordakea, grofa od Fifea i najstarijega sina
 pobijedenoga Douglasa, te grofa od Athola,
 od Murraya, Angusa i Menteitha.
 I zar to nije častan plijen, sjajan dobitak?
 Ha, rođače, zar nije?

WESTMORELAND

Vjere mi, to je pobjeda da se njome i knez ponosi.

KRALJ

Da, ožalošćuješ me time, i navodiš me na grijeh
 nenavidnosti što je moj velmoža Northumberland
 otac jednoga tako blagoslovljena sina;
 sina koji je predmetom govora o časti, 80

2 Brdo u sjevernoj Engleskoj, danas Hambleton.

najravnija mladica u cijelome šumarku,
koji je miljenik blage Fortune i njezin ponos;
dok ja, gledajući na njegove pohvale, vidim
kako razvrat i beščašće kaljaju čelo
moga mladog Henrika. Oh, kad bi se moglo dokazati
da je neka vila noćna lualica zamijenila
našu djecu u kolijevkama gdje su povijena ležala,
i moje nazvala Percyjem, njegovo Plantagenetom!³
Tada bih ja imao njegova Henrika, a on mojega;
ali smetnimo ga s uma. Što misliš, rođače, 90
o ponosu toga mladog Percyja? On zarobljenike
što ih je u toj pogibeljnoj prigodi iznenadio
zadržava u svoju korist, a meni šalje glas
da ću dobiti samo Mordakea, grofa od Fifea.

WESTMORELAND

To je naputak njegova ujaka; to je Worcester,
zlomislen prema vama u svakom pogledu;
on ga gurka da gladi perje, i da kostruši
mladenački huhor protiv vašeg dostojanstva.

KRALJ

Ali poslao sam po njega da mi za to odgovara;
i s toga razloga moramo zasada zanemariti 100
našu svetu nakanu glede Jeruzalema.
Rođače, iduće srijede ćemo naše vijeće
održati u Windsoru, tako izvijestite velmože;
ali vi se opet brzo k nama vratite,
jer se više toga mora reći i učiniti
nego što se u ljutnji smije izgovoriti.

WESTMORELAND

Hoću, vladaru moj.

(Izlaze.)

3 Plantageneti su engleska kraljevska loza, potekla od francuske loze Anjou; vladali su više od tri stoljeća, od krunidbe Henrika II. (1154) do pogibije Rikarda III. (1485).

DRUGI PRIZOR

*London. Kraljevićevo prebivalište.
(Ulaze Kraljević Hal i John Falstaff.)*

FALSTAFF

Onda, Hal, koje je doba dana, mladiću?

KRALJEVIĆ

Tebi se mozak toliko usalio što piješ staro španjolsko vino, i raskopčavaš se poslije večere, i spavaš na klupama poslije podne, da si doista zaboravio upitati ono što si doista htio znati. Koga se vraga tebe tiče koje je doba dana? Osim ako sati nisu čaše španjolskoga vina, i minute kopuni, i kazaljke jezici svodnica, i brojčanici natpisi na bludilištima, a samo blaženo sunce lijepa vrela cura u taftu plamene boje,⁴ ne vidim razloga zašto bi ti bio tako rastrošan da pitaš koje je doba dana.

10

FALSTAFF

Uistinu, sada me izbliza pogađaš, Hal, jer se mi što uzimamo kese držimo mjeseca i sedam zvijezda, a ne Feba,⁵ »onoga krasnog viteza lutalice«; i molim te, mili obješenjače, kad budeš kralj, tako Bog poživio tvoju milost, hoću reći tvoje veličanstvo, jer milosti u tebe ne će biti nikakve —

KRALJEVIĆ

Što, nikakve?

20

FALSTAFF

Ne, vjere mi, ni koliko je treba za skrušenje prije jajeta na maslu.

KRALJEVIĆ

Dobro, što onda? Idemo, zaokruži, zaokruži.

4 Tako su se tradicionalno odijevale prostitutke.

5 Feb je grčki bog sunca; navod je vjerojatno stih iz neke onodobne balade.

FALSTAFF

Pa onda, mili obješenjače, kad budeš kralj, ne dopusti da nas vitezove noćne punoće nazivaju kradljivcima danje ljepote; daj da budemo Dijanini⁶ lugari, plemići u mraku, miljenici mjeseca; i neka ljudi kažu da smo ljudi dobra vladanja, jer nama vlada, kao što morem vlada, naša plemenita i čista gospodarica luna, pod čijim licem sve kradomice činimo.

KRALJEVIĆ

Dobro kažeš, i dobro se slaže; jer sudbina nas mjesječevih ljudi ima plimu i oseku kao more, jer njome upravlja mjesec kao i morem — kao dokaz sada, kesa zlata vrlo odlučno ugrabljena u ponedjeljak noću, a vrlo rasipno razgrabljena u utorak ujutro, stečena uz psovku »Odloži!«, a potrošena uz povik »Donesi!«, čas u takvoj oseci kao donja prječka ljestava, a malo potom u takvoj plimi kao poprječnica vješala.

30

FALSTAFF

Gospoda mi, istinu kažeš, mladiću; a zar moja krčmarica iz gostionice nije preslatka cura?

40

KRALJEVIĆ

Kao med sa Hible,⁷ stari moj vinoljube; a zar kožna dolama nije preslatka — tko može izdržati?

FALSTAFF

Što to, što to, ludi obješenjače? Što ti sa svojim dosjetkama i smicalicama? Kakve veze imam ja s kožnom dolamom, kuga je odnijela?

KRALJEVIĆ

A kakve veze imam ja s mojom krčmaricom iz gostionice, šuga je odnijela?

FALSTAFF

Pa, mnogo si je puta pozvao da ti podnese račun, i često.

6 Dijana je božica čednosti, mjeseca i lova.

7 Brdo na Siciliji, pokriveno cvijećem, izvor glasovitoga hibalskog meda u antici.

KRALJEVIĆ

Jesam li tebe ikada pozvao da platiš svoj dio? 50

FALSTAFF

Nisi, dajem ti ono što ti sljeduje; ti si ondje sve plaćao.

KRALJEVIĆ

Da, i drugdje, gdje god je stizala moja gotovina; a gdje nije stizala, uzimao sam na riječ.

FALSTAFF

Da, i toliko si uzimao da bi, kad ne bi sigurno slijedilo da si siguran nasljednik — Ali, molim te, mili obješenjače, hoće li se u Engleskoj još podizati vješala kad ti budeš kralj? I tako smionost nasamarivati kao sad s pomoću zahrđale uzde starog lakrdijaša zakona? Kad budeš kralj, nemoj vješati lopove. 60

KRALJEVIĆ

Ne ću, ti ćeš ih vješati.

FALSTAFF

Zar ja? Oh, sjajno! Gospoda mi, bit ću krasan sudac.

KRALJEVIĆ

Već krivo sudiš; hoću reći, ti ćeš obavljati vješanje lopova, i tako ćeš postati sjajan krvnik.

FALSTAFF

Dobro, Hal, dobro; to se na neki način podudara s mojim željama, isto kao čekanje na sudu, mogu ti reći.

KRALJEVIĆ

Da dobiješ stvar?

FALSTAFF

Da, da dobijem stvari, one kojih ne manjka u 70
krvnikovoj garderobi. Krv mu Božju, osjećam se tugaljivo kao uškopljeni mačak ili hajkani medvjed.

KRALJEVIĆ

Ili ostarjeli lav, ili ljubavnikova lutnja.

FALSTAFF

Da, ili gajde što ječe u Lincolshireu.

KRALJEVIĆ

Što kažeš za zeca, ili za tugaljivost močvarnog rukavca?

FALSTAFF

Ti imaš najneukusnije usporedbe, i zbilja si neusporedivo najnevaljaliji slatki mladi kraljević. Ali, Hal, molim te, nemoj mi više dodijavati s taštinama. Volio bih do Boga da znam gdje bi se mogla kupiti zaliha dobrih imena; jedan stari vijećnik neki dan me ukorio na ulici zbog vas, gospodine, ali ja se nisam na njega osvrnuo; i k tomu je govorio vrlo mudro, ali ja ga nisam pogledao; a svejedno je govorio mudro, i to na ulici.

80

KRALJEVIĆ

Dobro si učinio; jer mudrost glasno uzvikuje na ulici, a nitko se na nju ne obazire.⁸

FALSTAFF

Oh, ti to grješno navodiš, i zbilja si sposoban pokvariti i sveca; mnogo si mi zla nanio, Hal, Bog ti oprostio; prije nego što sam tebe upoznao, Hal, ništa nisam znao, a sada sam, ako čovjek mora istinu govoriti, malo bolji od nekakva bezbožnika. Moram se okaniti ovakva života, i okanit ću ga se; tako mi Gospoda, ako se ne okanim, ja sam nitkov; ne želim biti proklet ni zbog jednoga kraljevskoga sina na svijetu.

90

KRALJEVIĆ

Gdje ćemo sutra uzeti koju kesu, Jack?

FALSTAFF

Rana mu Božjih, gdje god hoćeš, mladiću, ja sam tu; ako nisam, ruglo palo na me.

KRALJEVIĆ

Vidim da se u tebe zbiva pravo obraćenje života, od dizanja molitava do dizanja kesa.

100

8 Biblijski navod; *Mudre izreke* 1.20.

FALSTAFF

Pa, Hal, to mi je zvanje, a čovjeku nije grijeh raditi u svom zvanju.

(Ulazi Poins.)

Poins! — Sad ćemo saznati je li Gadshill⁹ smislio pljačku. Oh, kad bi se ljudi spašavali po zaslugi, koja bi rupa u paklu bila dovoljno vruća za njega? To je najsvemoćniji nitkov što je ikada podviknuo »Stoj!« nekom čestitu čovjeku.

KRALJEVIĆ

Dobar dan, Ned.

POINS

Dobar dan, mili Hal. Što kaže Monsieur Mamurluk? Što kaže Gospodin Pjenušac — i Sladunjavac? Jack! Kako se slažete ti i vrag oko tvoje duše koju si mu prodao na posljednji Veliki petak za čašu madeire i nogu hladnoga kopuna?

110

KRALJEVIĆ

Sir John drži do riječi, vrag će dobiti svoj dio pogodbje; jer on nikada nije prekršio poslovicu: dat će vragu što mu spada.

POINS

Onda ćeš sam biti proklet zato što si vragu održao riječ.

KRALJEVIĆ

Inače bi bio proklet što je vraga prevario.

POINS

Ali, momci moji, momci moji, sutra ujutro rano, oko četiri sata, kod Gad's Hilla — bit će hodočasnika što idu u Canterbury s bogatim prinosima, i trgovaca što jašu u London s punim kesama. Imam maske za sve vas; vi

120

9 Nadimak poznatog razbojnika, prema brdu Gad's Hill blizu Rochestera koje je bilo na glasu po pljačkama putnika.

imate konje svaki za se. Gadshill večeras spava u Rochesteru, ja sam ugovorio večeru za sutra uvečer u Eastcheapu;¹⁰ možemo to obaviti sigurni kao da spavamo. Ako pođete, pune ću vam kese nabiti krunama; ako ne ćete, ostajte kod kuće i neka vas objese.

FALSTAFF

Čuj ti, Jeduarde, ako ostanem kod kuće i ne podem, objesit ću tebe što si pošao.

130

POINS

Hoćete li, bucmasti?

FALSTAFF

Hal, hoćeš li se ti pridružiti?

KRALJEVIĆ

Tko, ja da pljačkam? Ja da budem razbojnik? Ja ne, vjere mi.

FALSTAFF

U tebi nema ni poštenja, ni čovječnosti, ni pravoga drugarstva, niti si vrijedan kraljevske krune, ako se ne usuđuješ zavrijediti deset šilinga.

KRALJEVIĆ

Onda dobro, jedanput u životu bit ću lud.

FALSTAFF

No, to je dobro rečeno.

KRALJEVIĆ

Dobro, neka bude što bude, ostat ću kod kuće.

140

FALSTAFF

Tako ti Gospoda, onda ću ja biti izdajica, kad ti budeš kralj.

KRALJEVIĆ

Baš me briga.

10 Londonsko predgrađe, poznato po krčmama.

POINS

Sir John, molim te, ostavi kraljevića i mene nasamo; iznijet ću mu takve razloge za ovaj pothvat da će i on poći.

FALSTAFF

Dobro, Bog te prožeo duhom uvjeravanja, a njemu dao prijamljive uši, da ono što ti rekneš mogne ganuti, a ono što on čuje da se mogne povjerovati, eda bi se pravi kraljević mogao (radi zabave) pokazati lažnim razbojnikom, jer ovim bijednim grijesima našeg vremena manjka zaštite. Zbogom, naći ćete me u Eastcheapu. 150

KRALJEVIĆ

Zbogom, vremesno proljeće! Zbogom, svisvetsko ljeto!
(*Izlazi Falstaff.*)

POINS

Dajte, dobri slatki medeni gospodaru, pojašite sutra s nama. Moram izvesti jednu šalu koju ne mogu sam privesti kraju. Falstaff, Bardolph, Peto i Gadshill opljačkat će one ljude kojima smo mi već postavili zasjedu — vi i ja ne ćemo biti ondje; a kad budu imali plijen, ako vi i ja ne opljačkamo njih, odrubite mi ovu glavu s ramena. 160

KRALJEVIĆ

Kako ćemo se od njih rastati kad krenemo?

POINS

Pa, krenut ćemo prije ili poslije njih, i odredit ćemo im mjesto sastanka, a nama je na volju da s njega izostanemo; i onda će se oni sami upustiti u pothvat, a čim ga obave mi ćemo ih napasti.

KRALJEVIĆ

Da, ali oni će nas vjerojatno prepoznati po konjima, po odjeći, i po svakoj drugoj opremi da smo to mi.

POINS

Ma kakvi; naše konje ne će vidjeti, ja ću ih svezati u šumi; maske ćemo promijeniti kad ih napustimo; i, momče, imam pamučne ogrtače za tu priliku da sakrijemo vanjsku odjeću koja im je poznata. 170

KRALJEVIĆ

Da, ali bojim se da će biti prejaki za nas.

POINS

No, što se tiče dvojice od njih, ja ih znam da su najčistokrvnije kukavice što su ikada dale petama vjetra; a što se tiče trećega, ako se bude borio dulje nego što bude vidio razloga, odreći ću se oružja. Srž ove šale bit će nepojmljive laži koje će nam taj debeli huncut pripovijedati kad se sastanemo na večeri — kako se borio s najmanje tridesetoricom, kakve obrane, kakvi udarci, kakve je pogibli izdržao; a šala nastaje kad se to opovrgne. 180

KRALJEVIĆ

Dobro, poći ću s tobom; nabavi sve što je potrebno, i dođi po mene sutra uvečer u Eastcheap; ondje ću večerati. Zbogom.

POINS

Zbogom, gospodaru.

(Izlazi.)

KRALJEVIĆ

Sve vas poznajem, i neko ću vrijeme podupirati ta neobuzdana nagnuća vaše besposlice. Ali, u tome ću oponašati sunce koje dopušta niskim oblacima što nose zaraze da guše njegovu ljepotu na svijetu; ali, kada mu se prohtjedne da opet bude ono što jest, pošto ga se zažele, još više će mu se diviti, dok provaljuje kroz nečiste i ružne magluštine isparenja koja su izgledala kao da će ga ugasiti. Kad bi cijele godine bili razigrani blagdani, zabava bi bila jednako mučna kao rad; ali kad rijetko dođu, oni od želje dođu, i ništa nije ugodnije od rijetkih prigoda. Tako kad se riješim ovoga raspusnog ponašanja, i platim dug na koji se nikad nisam obvezao, koliko budem bolji nego što je moja riječ, 190 200

toliko ću više iznevjeriti očekivanja ljudi;
 i poput svijetle kovine na tamnoj pozadini,
 moja preobrazba, kad zablista na mojim prijestupima,
 bit će vidljivija, i privući će više očiju
 nego ona koja nema podloge da je odrazi.
 Tako ću grijешiti da grijeh umijeće bude,
 iskupljujući vrijeme, začudit ću ljude.

210

(Izlazi.)

TREĆI PRIZOR

*Windsor. Dvorana za vijećanje.
 (Ulaze kralj, Northumberland, Worcester, Hotspur, sir
 Walter Blunt i drugi.)*

KRALJ

Moja je krv bila previše hladna i blaga,
 nesposobna da uzavrije na te nedoličnosti,
 a vi ste to zapazili — jer u skladu s tim
 gazite po mojoj strpljivosti; ali budite sigurni
 da ću odsada radije biti ono što jesam, moćan,
 i da me se boje, negoli po naravi, koja je bila
 mirna kao ulje, meka kao mlado paperje,
 i stoga je izgubila ono pravo na štovanje
 što ga ponosna duša iskazuje samo ponosnima.

WORCESTER

Nашa kuća, moj kraljevski vladaru, malo zasluđuje
 da se protiv nje rabi bič veličine,
 i to one iste veličine kojoj su naše ruke
 pomogle da se tako dostojanstveno uzdigne.

10

NORTHUMBERLAND

Gospodaru —

KRALJ

Worcistere, odlazi, jer vidim opasnost
 i neposlušnost u tvojim očima. O gospodine,
 vaša je nazočnost previše drska i nasilna,

a veličanstvo nikad nije smjelo podnositi
ćudljive utvrde na podaničkom čelu. Imate
svako dopuštenje da nas napustite; kad nam ustreba
vaša pomoć i savjet, poslat ćemo po vas. 20

(Izlazi Worcester.)

(Northumberlandu.)

Vi ste se spremali govoriti.

NORTHUMBERLAND

Da, dobri gospodaru.

Oni sužnji što su zatraženi u ime vaše visosti,
koje je nazočni Henry Percy zarobio kod Holmedona,
nisu, kako on kaže, onako odrješito uskraćeni
kako je to bilo priopćeno vašem veličanstvu.
Ili je zloba, prema tome, ili nesporazum
krivac za tu pogriješku, a ne moj sin.

HOTSPUR

Vladaru moj, nikakve ja sužnje nisam uskratilo;
ali se sjećam, kad je bitka bila završena,
dok sam gorio od gnjeva, i krajnjih napora, 30
zadihan i obnemogao, naslonjen na svoj mač,
stigao je neki velmoža, uredno i skladno odjeven,
svjež kao mladoženja, a netom potkresana brada
izgledala je kao strnište o žetvenoj svetkovini;
bio je namirisano kao kakav kitničar,
a između kažiprsta i palca držao je
kutijicu s rupicama koju je svaki čas
primicao k nosu, i opet je odmicao —
od toga se nos rasrdio, pa kad se opet primaknula,
počeo je otpuhivati — i stalno se smiješio i brbljao; 40
i dok su vojnici onuda pronosili mrtva tjelesa,
on ih je nazivao neukim prostacima, bez odgoja,
što nose jedno uprljano i nelijepo truplo
između vjetra i njegove plemenitosti.
Uz mnogo nesvakidašnjih izraza što priliče gospođama
počeo me zapitkivati, između ostaloga zatraživši

moje zarobljenike u korist vašeg veličanstva.
 Tada sam ja, sav ispaćen od rana što se ohladiše,
 zato što mi je tako dodijavao jedan papagaj,
 od svoje muke i nestrpljivosti, nemarno odgovorio, 50
 ni sam ne znam što, da bi on trebao,
 ili da ne bi trebao, jer me je tjerao u ludilo,
 videći gdje blista onako čio, i slatko miriše,
 i govori kao dvorska plemkinja o topovima,
 i bubnjevima, i ranama, sačuvaj nas Bože zla!
 I govori mi kako je za unutrašnje ozljede
 najdjelotvornija stvar na svijetu vorvanj,¹¹
 i da je velika sramota, upravo tako,
 što se ta lopovska salitra iskopava iz utrobe
 neškodljive zemlje, jer je tako kukavički 60
 uništila mnogo dobrih srčanih momaka;
 i da samo nema tih podmuklih topova,
 i on bi osobno bio vojnik. Na ta njegova
 otrcana i nepovezana naklapanja, moj gospodaru,
 odgovorio sam nehajno, kako rekoh,
 i preklinjem vas, ne dopustite da se njegovo izvješće
 prihvati bez pogovora kao optužba, i stane
 između moje ljubavi i vašega veličanstva.

BLUNT

Kad se razmotre okolnosti, dobri moj gospodaru,
 što god je Henry Percy tada rekao 70
 takvoj jednoj osobi, i na takvu mjestu,
 u takvo vrijeme sa svim ostalim što je kazano,
 može se mudro prekrižiti da se nikada više
 ne potegne na njegovu štetu ili protiv onoga
 što je tada rekao, ako to sada on poriče.

KRALJ

Da, ali on ipak uskraćuje svoje zarobljenike,
 osim pod uvjetom i izuzećem da mi,

11 Masna bjelkasta tvar iz ulješurine glave; spermacet.

o našem vlastitom trošku, smjesta otkupimo
 njegova šurjaka, budalastoga Mortimera,
 koji je, na moju dušu, namjerno izdao 80
 živote onih koje je poveo u bitku protiv
 onoga velikog čarobnjaka, prokletoga Glendowera,
 s čijom se kćeri, kako čujemo, nedavno oženio
 grof od Marcha; hoćemo li onda isprazniti
 našu riznicu da otkupimo jednog izdajicu?
 Hoćemo li plaćati izdaju, i trgovati s kukavicama
 kada dožive poraz i sami se predaju?
 Ne, neka skapa od gladi u tim nerodnim planinama;
 jer nikad ne ću držati da mi je prijatelj čovjek
 čiji jezik u mene zaište vrijednost novčića 90
 da se otkupi pobunjeni Mortimer.

HOTSPUR

Pobunjeni Mortimer!
 Nikada on nije zastranio, moj vrhovni gospodaru,
 osim u ratnim obratima; da se to dokaže istinitim,
 dosta je jedan jezik za sve one rane,
 one razjapljene rane, što ih junački zadobi
 kad je u trščaku na obali blagoga Severna,¹²
 u pojedinačnom sučeljenju, prsa u prsa,
 proveo najveći dio cijeloga jednog sata
 u junačkom nadmetanju s velikim Glendowerom. 100
 Tri puta su predahnjivali, i triput su po dogovoru
 pili vodu iz brzoga Severna koji je tada,
 uplašivši se njihova krvavog izgleda,
 ustrašeno tekao između treperavih trstika
 i skrivao namreškano lice pod izlokanom obalom,
 umrljano krvlju tih srčanih boraca.
 Nikada nije gola i pokvarena lukavština
 obojila svoju rabotu takvim pogubnim ranama,
 niti ih je ikada plemeniti Mortimer mogao
 zadobiti toliko mnogo, i sve od svoje volje; 110
 zato ne dopustite da ga okleveću s pobunom.

12 Rijeka u Velikoj Britaniji; teče iz središnjeg Walesa kroz zapadnu Englesku do Bristolskog kanala.

KRALJ

Ti o njemu lažeš, Percy, ti o njemu lažeš,
 nikad se on nije sukobio s Glendowerom; ja ti kažem,
 mogao se radije sučeliti sa samim vragom
 nego imati za neprijatelja Owena Glendowera.
 Zar te nije stid? Ali, momče, od sada
 da te više ne čujem gdje govoriš o Mortimeru;
 pošalji mi svoje zarobljenike najbrže što možeš,
 ili ćeš od mene čuti na takav način
 da će ti prisjesti. Gospodine Northumberlande, 120
 dopuštamo vam da odete sa svojim sinom.
 Pošaljite nam zarobljenike, ili ćete štošta čuti.

(Izlazi kralj, s Bluntom i pratnjom.)

HOTSPUR

Sve da dođe sam vrag, i da zbog njih zariče,
 ne ću ih poslati; smjesta ću za njim
 i to ću mu reći, jer želim olakšati srce,
 makar glavu stavio na kocku.

NORTHUMBERLAND

Što, pijan od srdžbe? Stoj, i prestani malo;
 dolazi ti stric.

(Ponovno ulazi Worcester.)

HOTSPUR

Govoriti o Mortimeru?

Rana mi Božjih, govorit ću o njemu; i neka mi duša
 ne nađe milosti ako mu se ne pridružim; 130
 da, na njegovoj ću strani isprazniti sve ove žile,
 i proliti svoju dragocjenu krv u prašinu,
 kap po kap, ali ću podignuti zgaženoga Mortimera
 toliko uvis koliko je visok taj neharni kralj,
 taj nezahvalni i do srži pokvareni Bolingbroke.

NORTHUMBERLAND

Brate, kralj je tvoga sinovca natjerao u ludilo.

WORCESTER

Tko je rasplamsao tu žestinu nakon moga odlaska?

HOTSPUR

On svakako želi dobiti moje zarobljenike,
a kad sam ponovno potaknuo pitanje otkupnine
za brata moje žene, probljedio je u obrazu, 140
i na moje lice svrnuo smrtničke oči
tresući se od samoga Mortimerova imena.

WORCESTER

Ne mogu mu zamjeriti; nije li njega Rikard,
koji je mrtav, proglasio najbližim po krvi?

NORTHUMBERLAND

Upravo njega, čuo sam proglašenje;
i to se zbilo onda kad je taj nesretni kralj,
Bog nam oprostio krivice koje smo mu nanijeli,
bio krenuo na svoj pohod u Irsku;
odakle se, nakon prekida, doista vratio,
da bi bio svrgnut, i uskoro umoren. 150

WORCESTER

I zbog njegove se smrti široka usta svijeta
nad nama sablažnjuju i o nama pogano govore.

HOTSPUR

Ali polako, molim vas; je li kralj Rikard
tada proglasio moga šurjaka Mortimera
nasljednikom krune?

NORTHUMBERLAND

Jest, osobno sam to čuo.

HOTSPUR

Pa da, onda ne mogu zamjeriti njegovu rođaku kralju
što mu je poželio da skapa od gladi u nerodnim planinama.
Ali zar je moguće da vi koji posadiste krunu
na glavu toga zaboravljivog čovjeka,
i koji radi njega nosite mrsku ljagu 160
da ste pomogli i podjarili umorstvo — zar je moguće
da vi podnosite kletve cijeloga svijeta
zato što ste zastupnici, ili podli posrednici,
konopci, ljestve, ili zapravo krvnik?
Oh, oprostite mi što se spuštam tako nisko,
da pokažem na kojem se stupnju i položaju

nalazite pod ovim prepredenim kraljem!
 Hoće li se na sramotu govoriti ovih dana,
 ili ispunjavati ljetopisi u buduće vrijeme,
 kako su ljudi vašeg plemenitstva i moći 170
 založili jedno i drugo za nepravednu stvar —
 kao što obojica učiniste, Bog vam oprostio —
 da svrgnete Rikarda, onu milu ljupku ružu,
 i zasadite ovaj trn, ovaj šipak od Bolingbrokea?
 I hoće li se na veću sramotu nadalje govoriti
 kako vas je nasamario, odbacio i skinuo s vrata
 onaj za koga ste pretrpjeli te sramote?
 Ne, još ima vremena, još možete iskupiti
 svoje prognane časti i ponovno zadobiti 180
 dobro mišljenje svijeta. Osvetite se za podrugljivu
 i otesitu bezobzirnost toga oholog kralja,
 koji se danju i noću domišlja kako će podmiriti
 sve one dugove kojima ste ga obvezali
 upravo krvavom isplatom vaših smrti;
 stoga kažem —

WORCESTER

Mir, sinovče, ne kažite ništa više.
 A ja ću vam sada rasklopiti tajnu knjigu
 i vašoj ću zlovolji što brzo stvara predodžbe
 pročitati duboku i pogibeljnu građu,
 tako punu opasnosti i pustolovna duha,
 kao što je prijelaz preko hučne brzice 190
 po nepouzdanu uporištu od obična koplja.

HOTSPUR

Ako padne, laku noć, pa potonuo ili zapliva!
 Pošaljite opasnost od istoka prema zapadu;
 neka joj se čast ispriječi od sjevera do juga;
 neka se pohrvu. Oh, krv više uzavrije
 da potjera lava nego da digne zeca!

NORTHUMBERLAND

Zamišljanje nekoga velika junačkog djela
 tjera ga preko granica umjerenosti.

HOTSPUR

Nebesa mi, čini mi se da bi bio lagan skok
da se blistava čast otme od bljedolikoga mjeseca, 200
ili da se zaroni do dna morskih ponora,
gdje dubinomjer nikada ne bi dotaknuo tla,
pa da se utopljena čast izvuče za uvojke,
ako bi onaj tko je odande spasi mogao
ponijeti sva njezina dostojanstva bez premca.
Ali dosta mi je ovoga polovičnog bratimljenja!

WORCESTER

On se ovdje hvata svijeta utvara,
a ne oblika onoga za čim bi trebao težiti.
Dragi sinovče, počujte me samo malo.

HOTSPUR

Oprostite mi, molim.

WORCESTER

Te iste plemenite Škote, 210
koji su vaši zarobljenici —

HOTSPUR

Sve ću ih zadržati;
Boga mi, ne će dobiti ni skota od tih Škota,
ne, ne će, makar mu duša o njemu ovisila.
Zadržat ću ih, ove mi ruke!

WORCESTER

Vi zastranjujete,
i ne slušate moje prijedloge: te ćete zarobljenike
zadržati —

HOTSPUR

Pa da, zadržat ću ih, to je jasno!
On je rekao da ne će otkupiti Mortimera,
zabranio je mojem jeziku da spominje Mortimera;
ali ja ću ga zateći kada legne i zaspí,
i podviknut ću mu na uho »Mortimer!« 220
Da, i naredit ću da jednog čvorka nauče
da ne govori ništa drugo nego »Mortimer«,
i dat ću ga njemu da mu trajno podgrijava srdžbu.

WORCESTER

Poslušajte, sinovče, jednu riječ.

HOTSPUR

Svih se pregnuća ovdje svečano odričem,
osim mara da jedim i tištim toga Bolingbrokea;
a glede onoga zavrzana princa od Walesa —
kad ne bih mislio da ga njegov otac ne voli,
i da bi mu drago bilo da ga zadesi kakva nesreća —
njega bih dao otrovati vrčem piva! 230

WORCESTER

Zbogom, rođače; s vama ću se razgovarati
kad budete u boljem raspoloženju da me saslušate.

NORTHUMBERLAND

Kako to nestrpljivo mahnitaš, je li te osa ubola,
pa zapadaš u ovakvu žensku razdraženost,
i napinješ uho za svoj i ničiji drugi jezik!

HOTSPUR

Pa, vidite, po meni pljušte bičevi i šibe,
peku me koprive, i grizu me mravi, kad čujem
za toga pokvarenog spletkara Bolingbrokea.
U Rikardovo vrijeme — kako se zove ono mjesto,
kuga ga zatrla, nalazi se u Gloucestershireu — 240
gdje je boravio onaj luđak od njegova strica,
njegov stric York — gdje sam prvi put prignuo koljeno
pred ovim kraljem osmijeha, ovim Bolingbrokeom,
krv mu Božju, kad ste se s njim vratili iz Ravenspurgha.

NORTHUMBERLAND

U dvorcu Berkeley.

HOTSPUR

Točno ste rekli.

Ah, kolikim me je hrpama zaslađenih udvornosti
taj gmizavi hrt tada obasipao! Te
»kad njegova dječja sreća doraste do zrelosti«,
te »plemeniti Henry Percy«, te »udvorni rođače;
oh, vrag odnio takve udvornice! — Bože mi oprosti! 250

Dobri striče, recite što imate; ja sam završio.

WORCESTER

Ne, ako niste završili, samo nastavite;
mi ćemo pričekati dok vama ne bude zgodno.

HOTSPUR

Završio sam, doista.

WORCESTER

Onda još jedanput o vašim škotskim zarobljenicima;
oslobodite ih odmah, bez ikakve otkupnine,
i neka vam Douglasov sin bude jedini posrednik
za snage u Škotskoj, i budite sigurni,
zbog raznih razloga koje ću vam poslati napismeno,
da ćete ih lako dobiti.

(Northumberlandu.)

Vi, gospodaru,
dok vam sin bude tako zaposlen u Škotskoj,
vi ćete se kriomice zavući u njedra
onomu plemenitom i voljenom dostojanstveniku,
nadbiskupu —

260

HOTSPUR

Nadbiskupu od Yorka, je li tako?

WORCESTER

Točno;

koji teško podnosi smrt svoga brata u Bristolu,
velmože Scroopa. Ne govorim to po nagađanju,
kao što biste mogli pomisliti, nego to što znam
već je promozgano, skovano i sasvim pripremljeno,
i samo čeka da se ukaže lice prigode
koja će stvar pokrenuti.

HOTSPUR

To sam namirisao.

270

Tako mi života, sve će biti kako valja!

NORTHUMBERLAND

Ti vazda puštaš pse prije nego što je divljač dignuta.

HOTSPUR

Pa, tu nema druge, to je sjajna osnova;
a onda se škotske snage, i Yorkove snage,
združe s Mortimerom, ha?

WORCESTER

Tako će i biti.

HOTSPUR

Vjere mi, to je nadasve dobro upravljeno.

WORCESTER

I nije sitan razlog koji nas nuka na žurbu,
da spasimo glave dižući glavninu vojske;
jer koliko god se mi oprezno ponašali,
kralj će vazda misliti da je naš dužnik,
i mislit će da mi mislimo da nismo namireni,
dok ne nađe zgodu da nas zauvijek isplati;
i već vidite kako s nama počinje postupati
da nas odaleči od svojih ljubaznih pogleda.

280

HOTSPUR

Počinje, počinje; mi ćemo se njemu osvetiti.

WORCESTER

Sinovče, zbogom. Ne upuštajte se u ovo dalje
nego što vam ja u pismu odredim stazu.
Kad sazrije vrijeme, što će se smjesta zbiti,
otkrast ću se do Glendowera, i velmože Mortimera,
gdje ćete se vi, i Douglas, skupa s našim snagama,
kako ja budem udesio, sretno sastati,
da u svoje snažne ruke uzmemo svoje sudbine
koje sada nosimo s mnogo neizvjesnosti.

290

NORTHUMBERLAND

Zbogom, dragi brate; uspjeh ćemo, ja se uzdam.

HOTSPUR

Striče, zbogom. Oh, nek vrijeme ukratko proteče,
dok nam polja od udaraca i vapaja veselo ne zaječe!

(Izlaze.)